

לב המועדים עלון

הלכות והליכות בענין "חודש סיון - ותפילת השל"ה"

אסור לאדם לתבוע צרכיו בשבת" וכן נפסק בשו"ע (קפח) שבקשת צרכיו של אדם נאסרת ביום השבת (ספר דרך שיחה פרישת יתרו עמוד ער דכתב לכאורה לא).
טעם אחר: לפי שתפילת השל"ה נתקנה ביום ערב ראש חודש סיון דווקא ובשנה שחל ער"ה סיון ביום השבת הקדימו את יום זה ליום המישי דהיינו ערב ר"ה מוקדם ואז אכן ראוי לאומרו (הגר"ח"ק שם).

יש אומרים: שמותר לאומרה בשבת, והטעם: כמו שמצינו לומר תפילת רבי נחוניא קודם סדר הלימוד כי בקשה על עניינים רוחניים אינה בקשת צרכיו האסורה בשבת (הגרשו"א הליכות שלמה פרק כד יא).

טעם אחר: דהנה כל איסור לבקש בקשות בשבת בקשות של צער קא מיירי. ובקמעי התפילות של בעל השל"ה לא הוזכרו בקשות פרטיות של צער אלא על העתיד ולא הוזכר בה כלל בקשות פרטיות פרנסה רפואה וכדו' (קובץ בית אהרון וישראל גיליון קי בשם פוסקי ומנינו).

טעם אחר: על פי פירוש הפני משה על דברי הירושלמי (שבת טו) כי כל האיסור שבכוונת הירושלמי רק הוספות בקשות של אדם אבל מופס ברכות רבים דהיינו תפילה שנתקנה לרבים מותר לאומרה ביום השבת (ספר ברכת יהודה, קובץ מבית לוי עמוד פ).

חודש סיון

חודש סיון: החודש השלישי למנין החודשים מניסן והתשיעי למנין מתשרי.

"ירח קציר חיטים": בכתובת לוח החדשים [לוח זה מקורו קרוב לדורו של דוד המלך] נקרא חודש סיון בשם "ירח קציר חיטים".

חודש סיון הוא מלך (מור תכה), והטעם: מפני שחג השבועות בו (מהרי"ל שבועות), ולכן הוא יום אחד.

בחודש השלישי ביום ראש חודש סיון הגיעו בני ישראל למדבר סיני ושם קיבלו את התורה בהר סיני (שמות יט ב).

מקור השם סיון

השם סיון מקורו בכל והוא נזכר לראשונה במגילת אסתר (ח ט) "ויקראו ספרי המלך בעת ההיא בחדש השלישי הוא חדש סיון בשלושה ועשרים בו".

באיזה יום יחול חודש סיון: חודש סיון לעולם לא יחול בשבת (שער אפרים י כט) ולעולם הוא יום אחד, והוא תמיד חודש מלא (ביאור הלכה תכה, מהרי"ל שבועות) ואינו חל אלא בימי "אגדו" (שו"ע תכה ב).

תפלת השל"ה

נוהגים להגיד בערב ר"ה סיון תפילת השל"ה שהיא תפילה על הבנים, והטעם: לפי שערב ר"ה סיון הוא זמן המסוגל להתפלל על זרע כשר ובנים ת"ת, כיון שבחודש זה ניתנה תורה ואז נקראים בנים אתם לה' אלוהיכם" (של"ה עניני תפילה פרק גר מצווה).

טעם אחר על פי השאלה במה התעסקו בני ישראל בערכו של סיון קודם ביאתם לסיני הרי לא היה להם תורה ללמוד

כתוב שהיו אומרים "אהבה רבה" והתפללו שישים להם ולבניהם אהבתו ויראתו, רואים אנו גדול מעלת ימים מרוממים אלו קודם מתן תורה אשר כוחם הסגולי רב מאוד ליכות לנחת דקדושה ואור התורה (בספר ילקוט מנחם בשם חסיד ישיב מלינסק ששמע מהחסיד של הרב הצדק רבי מנחם מנדל מרימנוב שאמר בשמו הקדוש).

בענין חשיבות תפילת הורים והשתוקקתם להצלחת ילדים

מצאנו בילקוט שמעוני (שמואל א רמז עח ד"ה אך יקם) "אמר ר' ירמיה בר רבי יצחק בכל יום היתה בת קול יוצאת ומפוצצת בכל העולם כולו ואומרת עתיד צדיק אחד לעמוד ושמו שמואל, וכל אשה שהיתה יולדת בן קראה שמו שמואל, וכיון שהיו רואים את מעשיו היו אומרים אין זה שמואל וכיון שנולד שמואל (בנה של חנה הנביאה) ורואים את מעשיו אמרו כמדומין אנו שזה הוא.

וביאר החיד"א (בספרו מקדש מעט על תהילים) ששמע מרבו המובהק כמהר"מ מזרחי בעל פרי הארץ שפירש את הפסוק בתהילים "משה ואהרן בכוהניו ושמואל בקורא ישמו" מהו שמואל בקורא שמו, כל אלו שקראו שמואל בגלל הבת קול הנם שלא כונה עליהם בת קול מ"מ זכו ונתנבאו, והם חבל נביאים שנתנבאו בזמן שמואל, וזה הכוונה משה ואהרן בכהניו ושמואל בקורא שמו, פירוש כמה שקראו בשמו שמואל בעבור הבת קול קוראים אל ה' והוא יענם.

רואים כמה גדול וחשוב רצון של אמא המשתוקקת שבנה יגדל כנביא בישראל ומחמת אותו רצון זכו כל הילדים הללו לנבואה.

בענין אמירתה בשבת

יש אומרים שאין לאומרה בשבת, והטעם: כיון שתפילה זו מבוססת על בקשות ותחנונים אודות הצאצאים ותני בירושלמי (שבת פרק טו)

מזל חודש סיון

חודש סיון מזלו תאומים (פסיקתא רבתי כ ועוד),

הטעם שנקרא כך: כיון שבחודש סיון נכנסת השמש לראש מזל תאומים וקבוצת הכוכבים השולמים בשמים בחודש זה דומים לצורת תאומים.

תיאור של העונה והמבצע בתקופה זו מוצאת את בימוייה בפסוק (שהש"ר ד ה ז ד) "כשני עפרים תאומי צביה הרועים בשושנים" בעונה זו השושנים בניגונת מרהיבות ביופין.

תאומים על פי הרמז: מזל זה מרמז על אחוות הפרט והכלל אהדות הנצרכת לקבלת התורה, כמו שהתאומים מרגישים אם לאחד ח"ו לא טוב ויכאב לשני כמו כן כל אחד צריך להרגיש צער חברו ולהשתתף בצערו (תפארת שמואל לראש חודש סיון).

תאומים: יש אומרים שזה רמז למשה ואהרן ששניהם שקולים כאחד ועל ידם ניתנה תורה לישראל (בני יששכר חודש סיון).

כמו כן רומז על ב' פרצופים על הלומד ועל המחזיק לומדי תורה כמו יששכר וזבולון (ספר אלופי יהוה פרת בראשית).

להתענות ערב ראש חודש סיון

יש הנוהגים: להתענות במיוחד בערב ראש חודש סיון (פ"ח תי, של"ה). והטעם: על פי הגמרא בשבת (פו, ב) "בחודש השלישי ויסעו מרפידים ויחנו מה חניה בהר סיני בתשובה אף נסיעתם מרפידים בתשובה" הרי שבערב ראש חודש סיון עשו תשובה (הג"ר זעקל תלמיד ההת"ס).

טעם אחר: כיון שחודש סיון יוצא בימי הספירה וצריך הכנה בתשובה ובתפילה ובתענית קודם יום הקדוש יום מתן תורתנו (מנהגי מהר"ם, ועיין בסידור בית הבחירה עמוד עד).

בספר מנהגי החתם סופר (דף קכ אות א) מובא שבערב ראש חודש סיון היה נוהג על בני ישיבתו להתענות ולקרוא פרשת "ויחל משה" בבית המדרש.

לעסוק בעניני החג

מ"ח סיון ועד החג צריך לעסוק בהלכות חג השבועות (משנ"ב תכט א).

פרשת במדבר לפני שבועות

קוראים פרשת במדבר לפני חג השבועות, ומקורו מהגמרא במגילה (לא, ב) תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהו קוראים קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, מאי טעמא אמר אביי ואיתמא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה... עצרת נמי ראש השנה היא דתנן "ובעצרת על פירות האילן" (פשו"ע תכח ד).

תחנון: מתחילת חודש סיון עד ח' בסיון אין אומרים תחנון (שו"ע תצד, ג, וכן נהג החו"א), והמנהג הוא עד י"ב בסיון (משנ"ב קלא ס"ק לו), והטעם: לפי שבב' בסיון אמר הקב"ה למשה לקדשם כדכתיב (שמות יח ה) "ועתה

אם שמע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי" ומיד אחר כך הם שלשת ימי ההגבלה ואחר כך שבועות ואיסרו חג, טעם המנהג עד י"ב לפי שהם שבעת ימי השלמה לקרבנות של חג השבועות (מג"א תצד, ג, משנ"ב שם ס"ק ח).

"אא"א" "ויהי רצון" "למנצח"

אומרים בימים אלו "אל ארך אפים" ו"למנצח" (לוח א"י), ואין אומרים "יהי רצון" שלאחר הקריאה בימי שני וחמישי (לבוש תכט ב).

"ויהי נועם"

מנהג בני אשכנז: שאין אומרים "ויהי נועם" ו"ואתה קדוש" (שו"ע ריש רצה), והטעם: לפי שאין אומרים "ויהי נועם" כשחל יו"ט באמצע השבוע לפי שצריך שכל ימי השבוע יהיו ראויים למלאכה משום דכתיב בו "ומעשה ידינו כוננה עלינו" (משנ"ב שם ס"ק ג). ומנהג הספרדים לומר, והטעם: על פי הסוד (החיד"א רצה ברכי יוסף, בן איש חי ויצא ו).

יום המיוחס

יום ב' בסיון נקרא "יום המיוחס", והטעם: לפי שעומד בין ר"ח סיון לבין ג' ימי ההגבלה ע"כ נקרא מיוחס, וכעין זה מצאינו בתענית (יה, א) הואיל ומוטל בין ב' ימים טובים עשאהו כיו"ט (שו"ת האלף לך שלמה ס' שלא).

טעם אחר: לפי שביום זה נאמר להם לישראל (שמות יח ה-ו) "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש והיתם לי סגולה מכל העמים" שנהיו אז לאומה המיוחסת (שער בת רבים, ליקומי מהר"ח), טעם אחר: לפי שביום זה אמר להם משה לקדשם (ערוה"ש תצד ז).

שלושת ימי ההגבלה

שלושת ימי ההגבלה: מג' סיון שהם שלושת ימים לפני חג השבועות נקראים "שלושת ימי ההגבלה". והטעם: על פי הפסוק "והיו נכונים ליום השלישי... והגבלת את העם סביב" (שמות יב, יא - יב). בתלתא בשבא אמר להו (שם ו) "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", בארבעה אמר להו מצוות הגבלה, בחמשה עבד פרישה. ומשה הוסיף יום אחד מדעתו, כי הציווי היה (שם י) "וקדשתם היום ומחר". מאי דריש היום ומחר, היום כמחר, מה למחר לילו עמו אף היום לילו עמו, ולילה דהאידינא נפקא ליה, ש"מ תרי יומי לבר מהאידינא (שבת פז, א).

דינם: שלושת ימי ההגבלה הם קצת יו"ט ואין נוהגים בהם אבלות של ספירת העומר.

תספורת: מנהג ירושלים להסתפר מ"ח סיון ולא בר"ח עצמו, והטעם: משום צוואת ר"י יהודה החסיד מלבד אם אין מקפיד בכך, ורבים מסתפרים החל מג' סיון שהוא יום ראשון לימי ההגבלה (משנ"ב תצג ס"ק לו). ולפי האר"י מחכים עד ערב שבועות.

נשואים: מותר לעשות נשואים בימים אלו (משנ"ב תצג ס"ק מז).